МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІНАНСІВ

ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ІННОВАЦІЇ

Випуск 11, 2020

Частина 2

Видавничий дім
«Гельветика»
2020

Підприємництво та інновації
Науковий журнал з питань економіки та бізнесу

Науковий журнал «Підприємництво та інновації» призначений для фахівців, які цікавляться теоретичними та практичними питаннями щодо дослідження бізнес-процесів та майбутніх тенденцій підприємництва, інновацій та управління бізнесом.

Головний редактор:
Бояринова К.О.
доктор економічних наук, доцент кафедри менеджменту
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Члени редакційної колегії:
Баюра Д.О., д.е.н., професор, професор кафедри економіки підприємства Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Войтко С.В., д.е.н., професор, завідувач кафедри міжнародної економіки Національного технічного університету України «КПІ ім. І. Сікорського»
Гавриш О.А., д.т.н., професор, декан факультету менеджменту та маркетингу Національного технічного університету України «КПІ ім. І. Сікорського»
Гринкевич С.С., д.е.н., професор, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин та маркетингу Львівського національного аграрного університету
Данько Ю.І., д.е.н., професор, проректор з наукової роботи Сумського національного аграрного університету
Дергачова В.В., д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту Національного технічного університету України «КПІ ім. І. Сікорського»
Дорошкевич Д.В., д.е.н., доцент, завідувач кафедри економіки та підприємництва Міжнародного університету фінансів
Дунська А.Р., д.е.н., доцент, професор кафедри менеджменту Національного технічного університету України «КПІ ім. І. Сікорського»
Зозульов О.В., к.е.н., професор, заступник декана з наукової роботи Факультету менеджменту та маркетингу Національного технічного університету України «КПІ ім. І. Сікорського»
Іляш О.І., д.е.н., професор, проректор з наукової та міжнародної діяльності Міжнародного університету фінансів
Кравченко М.О., д.е.н., доцент, професор кафедри менеджменту Національного технічного університету України «КПІ ім. І. Сікорського»
Крейдич І.М., д.е.н., професор, завідувач кафедри теоретичної та прикладної економіки Національного технічного університету України «КПІ ім. І. Сікорського»
Круш П.В., д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки і підприємництва Національного технічного університету України «КПІ ім. І. Сікорського»
Лапко О.О., д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів та кредиту Міжнародного університету фінансів
Лепейко Т.І., д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки, організації та планування діяльності підприємства Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця
Лупак Р.Л., д.е.н., доцент, професор кафедри економіки Львівського торговельно-економічного університету
Смоляр Л.Г., к.е.н., професор, ректор Міжнародного університету фінансів
Трофименко О.О., к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та підприємництва Міжнародного університету фінансів
Ястремська О.М., д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки, організації та планування діяльності підприємства Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця
Magdalena Osinska, Dr.hab., Professor, Nicolaus Copernicus University in Toruń (Poland)
Osman Yildirim, Ph.D in Electrical Engineering, Ph.D in Human resources Management, Professor, Istanbul Arel University (Turkey)

Випуск 11, 2020
Частина 2

ISSN (Print): 2415-3583
ISSN (Online): 2707-6237

Засновник:
ПВНЗ «Міжнародний університет фінансів»

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України в галузі економічних наук (категорія "Б")
Наказ Міністерства освіти і науки України від 17 березня 2020 року № 409 (Додаток 1)

Галузь науки: економічні.
Спеціальності:
051 – Економіка; 072 – Фінанси, банківська справа та страхування; 073 – Менеджмент; 075 – Маркетинг; 076 – Підприємництво, торгівля та біржова діяльність; 292 – Міжнародні економічні відносини

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації серія КВ № 21478-11278 Р, видане Міністерством юстиції України 04.08.2015 р.

Затверджено до друку та поширення через мережу Інтернет відповідно до рішення Вченої ради Міжнародного університету фінансів (від 29 травня 2020 року протокол № 10–19/20)

Відповідно до Закону про авторські права, при використанні наукових ідей та матеріалів цього випуску посилання на авторів і видання є обов'язковим. Передрук і переклади дозволяються лише зі згоди автора та редакції.

Матеріали друкуються мовою оригіналу. Відповідальність за добір і викладення фактів несуть автори. Редакція не завжди поділяє точку зору авторів публікацій.

Адреса редакції:
м. Київ, пр. Перемоги, 37
КПІ ім. Ігоря Сікорського, корп. 1
(ліве крило)
Телефон: +38 (098) 051 45 40
E-mail: editor@ei-journal.in.ua
Сайт: www.ei-journal.in.ua

© ПВНЗ «Міжнародний університет фінансів», 2020

ЗМІСТ

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Гросул В.А., Балацька Н.Ю.
DIGITAL-МАРКЕТИНГ ЯК ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ АНТИКРИЗОВОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ ТА ЇЇ РЕЦЕСІЇ **7**

Гурочкіна В.В.
ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ В ЕКОНОМІЦІ ЕМЕРДЖЕНТНОГО ТИПУ **13**

Дубиніна С.М.
ВПЛИВ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НА ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА **23**

Журило В.В.
МАРКЕТИНГ ВПЛИВУ ЯК КОМУНІКАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ ПРОСУВАННЯ ТОВАРІВ У СОЦІАЛЬНИХ ІНТЕРНЕТ-МЕРЕЖАХ **29**

Кащена Н.Б.
ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ АКТИВНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА ТОРГІВЛІ **37**

Ушкаренко Ю.В., Чмут А.В., Соловйов А.І.
ПЕРЕВАГИ КООПЕРАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ПІД ЧАС ВИРОБНИЦТВА ТА ЕКСПОРТУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ **44**

Фісун Ю.В., Арбора І.В.
ВИКОРИСТАННЯ МАРКЕТИНГОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ У РОЗДРІБНІЙ ТОРГІВЛІ БУДІВЕЛЬНИМИ ТОВАРАМИ **51**

Хитрова О.А.
TQM ЯК СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНА ФІЛОСОФІЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ: СУТЬ ТА УМОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ **56**

Ярмолюк О.Я., Фісун Ю.В., Шаповалова А.А.
СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТ ПРОСУВАННЯ **62**

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Підвальна О.Г.
ФАКТОРИ РОЗВИТКУ СФЕРИ ТУРИЗМУ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ **66**

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Безугла Л.С., Ільченко Т.В.
АНАЛІЗ ЕКОТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ФОРМУВАННЯ ЇЇ СКЛАДОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ **72**

УДК 338.1+330.322
DOI: https://doi.org/10.37320/2415-3583/11.21

Гурочкіна В.В.
кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємства,
Університет державної фіскальної служби України
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-8869-0189

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ В ЕКОНОМІЦІ ЕМЕРДЖЕНТНОГО ТИПУ

У статті проаналізовано обсяги капітальних інвестицій в економіці України, наведено пріоритетні напрями капітальних інвестицій у промисловості за її видами. Проаналізовано динаміку прямих інвестицій у вигляді акціонерного капіталу та боргових фінансових інструментів в економіці України та наведено напрями інвестування за видами промисловості. Наведено найбільші країни-інвестори та пріоритетні напрями інвестування в Україну. Зазначена роль держави та ведення інвестиційно орієнтованої політики для цілей розвитку промислових підприємств. Проаналізовані зміни в структурі прямого інвестування у промисловість України за 2010–2020 рр. Виділено емерджентні прояви функціонування промисловості. Порівняно зміни в динаміці прямого інвестування та ВВП країни, визначено та наведено динаміку грошових переказів мігрантів в Україну. Охарактеризовано зв'язок за показниками змін динаміки здійсненого аналізу. Визначено вплив наслідків пандемії COVID-19 та ймовірність виникнення фінансових й соціальних ризиків.

Ключові слова: *капітальні інвестиції, прямі іноземні інвестиції, грошові перекази мігрантів, ВВП, аналіз динаміки, емерджентність, COVID-19, соціальні та фінансові ризики, емерджентні прояви функціонування промисловості.*

Постановка проблеми. Проблема інвестування гостро стоїть у більшості країн світу, але для України вона є надзвичайно актуальною, тим більше в умовах технічного дефолту та екологічної катастрофи (починаючи від пожеж у Чорнобилі й значної частки забруднення промисловими підприємствами до світової пандемії COVID-19). Щодо пандемії, то слід виділити вагомий вплив на тотальну зупинку економічних бізнес-процесів та підприємницької активності, які знайдуть своє відлунання у прибутковості та фінансовій стабільності реального сектору економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями розвитку інвестиційних відносин та процесуальних механізмів здійснення прямих інвестицій приділено багато уваги зарубіжних та вітчизняних учених, таких як: І.А. Бланк [1], В. Гейц, А.А. Пересада. У наукових роботах М.П. Войнаренка, А.В. Череп, В.В. Джеджули, І.Ю. Єпіфанової [2] розроблено систему індикаторів та зазначено складники економіко-математичного моделювання інноваційної діяльності промислових підприємств з урахування фінансового забезпечення. М.П. Войнаренко, З.С. Варналій, О.М. Менчинська розробили методику оцінювання розвитку інноваційних бізнес-процесів та фінансової активності в умовах емерджентної економіки [5].

Метою статті є визначення впливу фінансового забезпечення інноваційного розвитку за видами інвестицій та інших фінансових чинників на реальну динаміку приростів внутрішнього валового продукту України. Автор має на меті виділити емерджентні прояви із різними полюсами результативності (позитивні та негативні) економічної системи.

Виклад основного матеріалу. Серед багатьох учених та експертів є поширеною думка про вкрай незадовільний стан національної економіки, а тим більше про стан промисловості країни із впровадження інновацій, що підтверджується статистикою України щодо показників фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств. Це зумовлено дефіцитом коштів не лише у промислових підприємств, а й у держави. Неодноразово лунали пропозиції комплексної модернізації промисловості, поліпшення бізнес-клімату, забезпечення сталого економічного зростання та підвищення життєвого рівня населення, проте всі «дієві» механізми та реформи призводять до погіршення стану економіки через свою незавершеність.

Перед вітчизняними підприємствами досить гостро стоїть питання пошуку нових ідей і дієвих методів управління та залучення інвестицій або диверсифікація фінансових ризиків [4, с. 52]. Фінансове забезпечення інноваційних процесів у промисловості України перебуває у стані постійної недостатності, що впливає на загальну конкурентоспроможність національної економіки.

Розглядаючи стан інвестиційного забезпечення промислових підприємств, слід зазначити, що капітальні інвестиції за видами промислової діяльності за 2010–2019 рр. щорічно зростають (рис. 1). Найбільша частина від загального сукупного обсягу капітальних інвестицій припадає на переробну промисловість (у придбання або виготовлення матеріальних та нематеріальних активів), динаміка позитивна та щорічно зростає.

Рисунок 1 – Капітальні інвестиції за видами промислової діяльності у 2010–2019 рр.

Джерело: побудовано автором за даними [6]

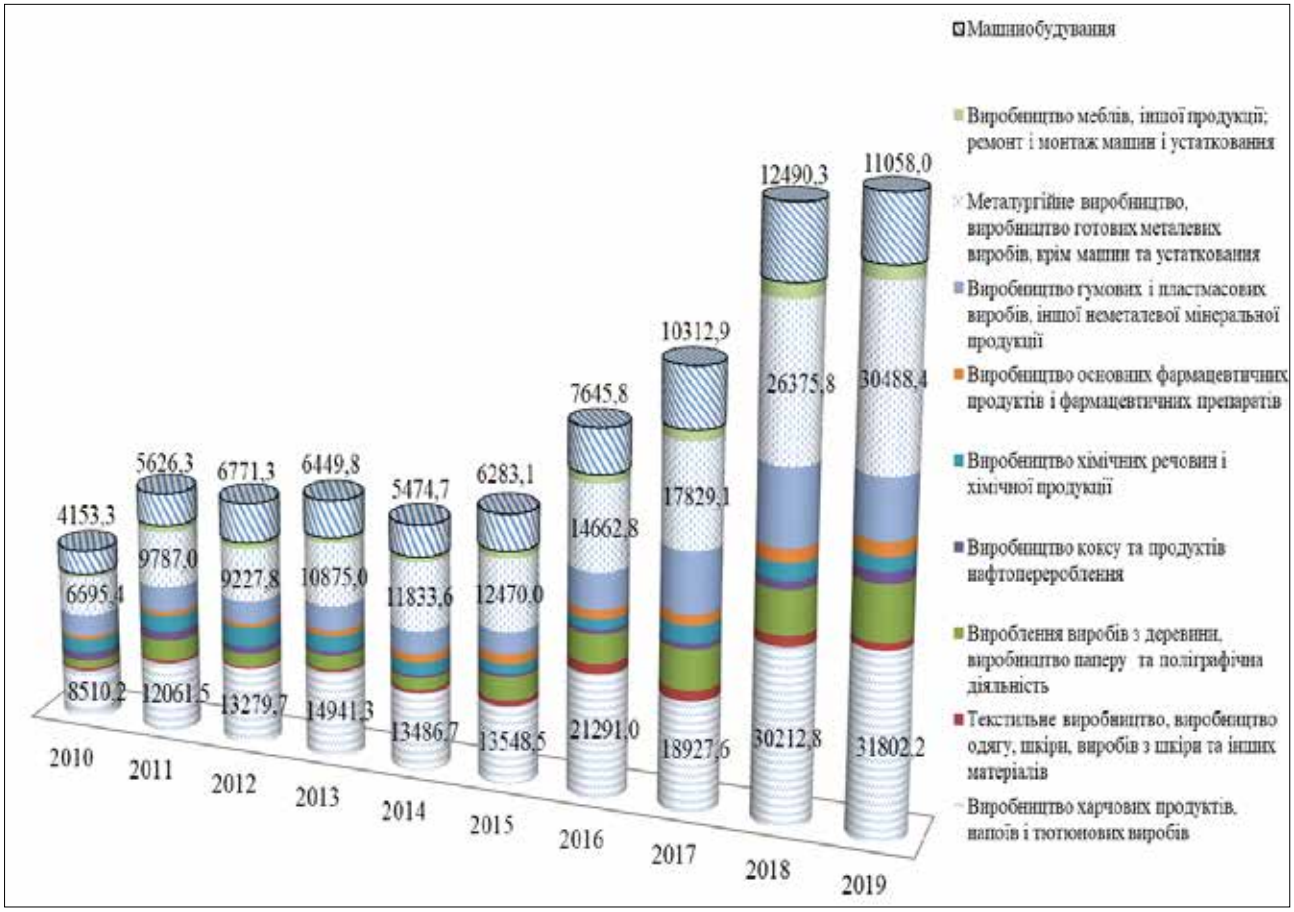

Рисунок 2 – Капітальні інвестиції у переробній промисловості за видами промислової діяльності у 2010–2019 рр., млн грн.

Джерело: побудовано автором за даними [6]

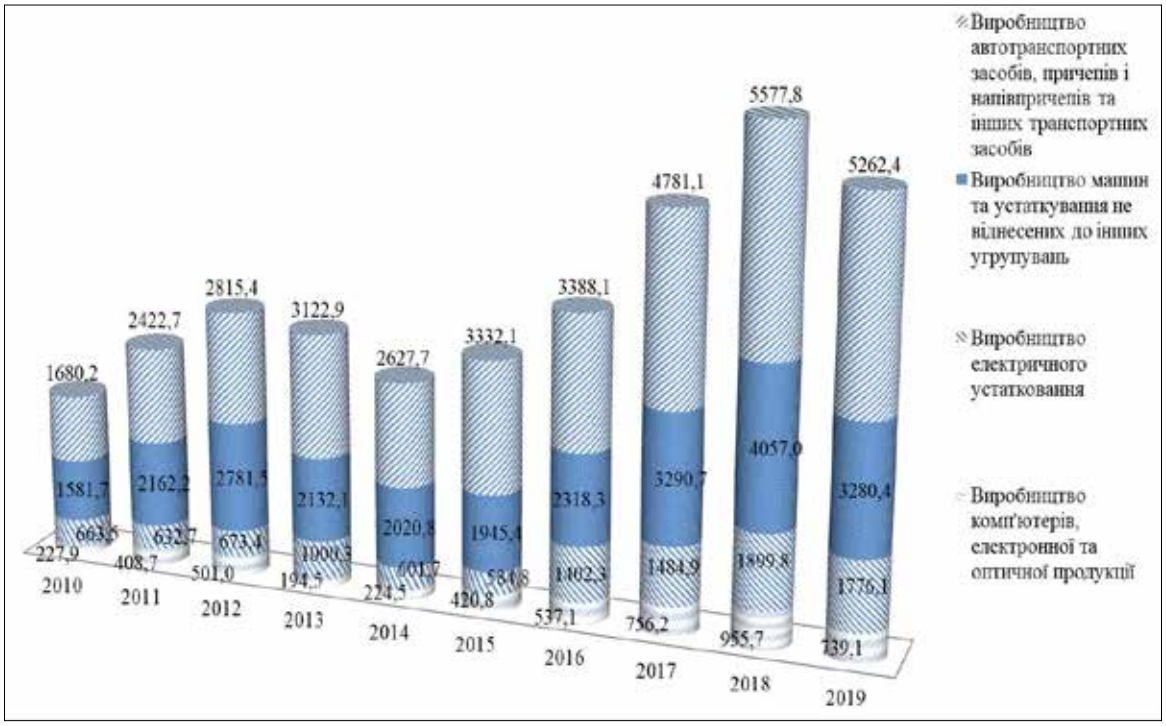

Рисунок 3 – Капітальні інвестиції в машинобудуванні у переробній промисловості за 2010–2019 рр., млн грн.

Джерело: побудовано автором за даними [6]

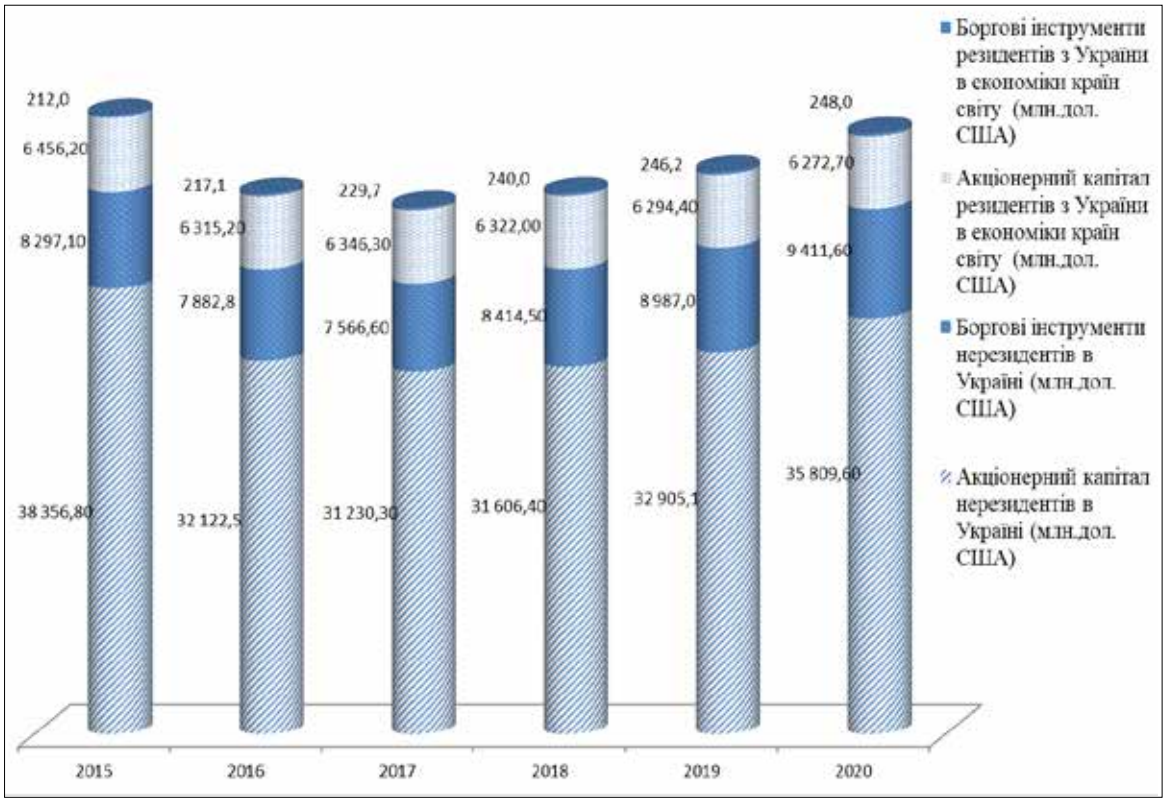

Рисунок 4 – Обсяги прямого інвестування (акціонерний капітал та боргові інструменти) в Україну та з України, млн дол. США. за 2015–2020* рр.

(Станом на 01.01 у 2015–2019 рр., * на 31.12.2019 р.)

Джерело: побудовано автором за даними [7]

У структурі переробної промисловості найбільша частка капітальних інвестицій належить виробництву харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів, починаючи з 2010 р. їхній обсяг становив 8510,2 млн грн., показники стрімко зросли у 2016 році до 21291 млн грн, а у 2019 р. показник становив 31802,2 млн грн. (рис. 2). На другому місці – металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин та устаткування з показником 30 488,4 млн грн. Третє місце займає машинобудування з показником обсягів капітальних інвестицій у 2018 р. 12 490,3 млн грн, та у 2019 р. дещо знизився до 11 058 млн грн. Це три види промислової діяльності переробної галузі, в яких щорічно формується потенціал модернізаційних процесів. Слід відзначити відновлення процесів нагромадження капіталу, оскільки модернізація переважно здійснюється за рахунок накопичення власних джерел, проте темпи такого відновлення є незначними.

Найбільша частка обсягу капітальних інвестицій у машинобудуванні десятий рік поспіль залишається за виробництвом автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів. Тенденція щодо зменшення капітальних інвестицій у машинобудуванні відзначилась і на її складниках, так, у 2018 році показник дорівнює 5577,8 млн грн., а у 2019 році становить 5262,4 млн грн., що є менше на 315,4 млн грн. тобто на 5,65%, загальна динаміка зображена на рис. 3. Виробництво машин та устаткування, не віднесених до інших угрупувань, у машинобудуванні переробної промисловості займає другорядну позицію, з огляду на реалізацію внутрішнього інвестиційного потенціалу галузі.

За останні два роки тенденція розвитку виду промислової діяльності синхронна відповідній тенденції галузі, показник знизився на 6,51%. Зазначений темп зниження модернізаційних процесів уповільнюється швидше в цьому виді промислової діяльності.

З метою посилення модернізації та прогресивного оновлення, що є основою конкурентоспроможності та інноваційного розвитку промисловості, вкрай важливим є формування ефективного механізму інвестиційного забезпечення промислових підприємств. Саме наявність фінансового забезпечення є інструментом активізації емерджентних властивостей розвитку промислових підприємств поряд з інтеграційними процесами, що лежать в основі взаємодії та співіснування суб'єктів господарювання.

Водночас при цьому слід виділити роль держави та ведення інвестиційно орієнтованої політики, яка має бути орієнтована на не лише на стимулювання концентрації капітальних інвестицій, а й на активізацію прямого іноземного інвестування промисловості країни, оскільки останнє характеризується довготривалим характером і не є «гарячим капіталом». Іноземний інвестор здійснює контроль та проявляє постійний інтерес щодо діяльності об'єкта інвестування, особливо у країнах з економікою емерджентного типу, де емерджентні властивості апроксимуються на мезо- та мікрорівень.

Емерджентний стан системи оцінюється як сукупність властивостей, якими вона може володіти тільки за умови інтеграції визначених компонентів та їхньої взаємодії між собою. Характерною особливістю цієї системи є активність її елементів (фінансова, інноваційна, інтеграційна, соціальна, екологічна, тощо). Кожен активний елемент (економічний агент) має власну цільову траєкторію функціонування та взаємодії з іншими елементами. Емерджентність виявляється через фактори взаємовпливу та результативності системи у визначеному складі активних компонентів. Досягнення якісних змін системи називають емерджентами, а кількісних змін – результантами [3, с. 67].

В умовах дестабілізації національної економіки «порятунком» є інструменти довготривалого характеру, які орієнтовані на розвиток об'єкта інвестування. А ефективна реалізація промислового потенціалу країни та активізація емерджентних властивостей розвитку промислових підприємств залежить від обсягів інвестування та його інвестиційної привабливості.

У цьому контексті потрібно розглянути динаміку ПІІ як важливого джерела фінансування промисловості. Протягом останніх років надходження ПІІ в економіку України залишається незначним (рис. 4), що зумовлено як зниженням інвестиційної активності у світі, так і несприятливим інвестиційним кліматом в Україні. Станом на 31 грудня 2019 р. накопичений іноземний капітал в економіці України становив 45,2 млрд дол. США, на початок 2019 р. становив 41,8 млрд дол. США, за період з 1 січня 2015 р. до 31 грудня 2019 р. іноземні інвестиції у вітчизняні підприємства зменшилися на 1,4 млрд дол. США: з 46,6 до 45,2 млрд дол. США. Поступово обсяги інвестицій зменшуються з незначними коливаннями, проте їх наявність позитивно впливає на економічний стан вітчизняних підприємств.

Проблеми нестабільної тенденції та незначні обсяги ПІІ пояснюються, крім політичної нестабільності (російською агресією), значними викликами рейдерських атак із низьким рівнем захисту прав нерезидентів в Україні. Значним фактором дестабілізації національної економічної системи та прямого іноземного інвестування стала російська військова агресія на сході країни та анексія АР Криму. Іноземний інвестор розглядаючи об'єктом інвестування український простір, не має бажання вкладати фінансові ресурси в країни з озброєними конфліктами, тим більше без забез-

печення державних гарантій. Динаміку показників загального обсягу прямого інвестування (акціонерний капітал та боргові інструменти) в Україну та з України за 2015–2020 рр. зображено на рис. 4.

До 2016 р. динаміка залучення чистого акціонерного капіталу мала спадний характер, за відносної стабілізації у 2017 р. спостерігається незначний приріст у розмірі 31 230,3 млн дол. США. У 2018–2020 рр. відбувається поступове збільшення інвестиційних потоків до показника 35 809,6 млн дол. США. За видами прямих інвестицій (акціонерний капітал та боргові інструменти) в економіці України, млн дол. США за 2015–2019 рр., що зображено на рис. 5, характеризують поступове накопичення боргових інструментів, тобто заборгованості за кредитами та позиками, зобов'язання за торговими кредитами та інші зобов'язання перед прямими інвесторами.

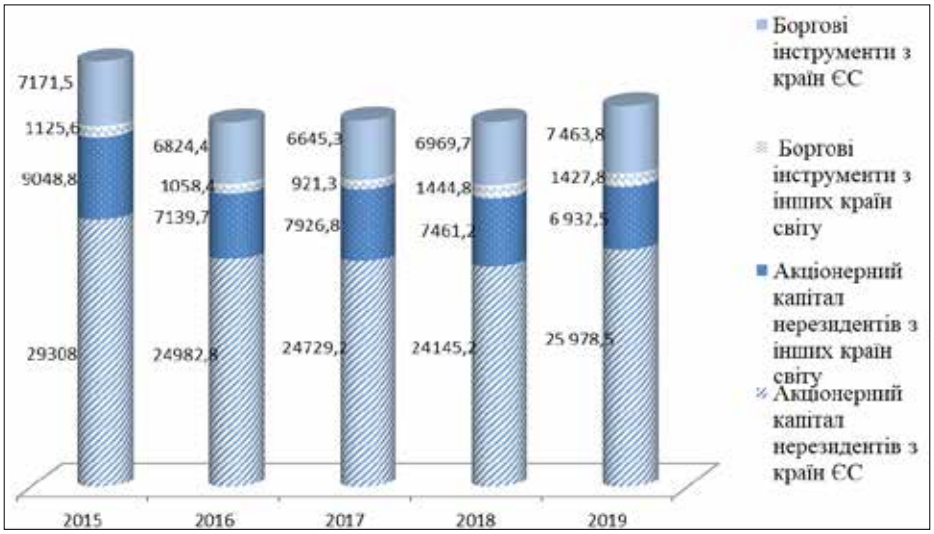

Рисунок 5 – Види прямих інвестиції (акціонерний капітал та боргові інструменти) в економіці України, млн дол. США., за 2015–2019 рр.

Джерело: побудовано автором за даними [7]

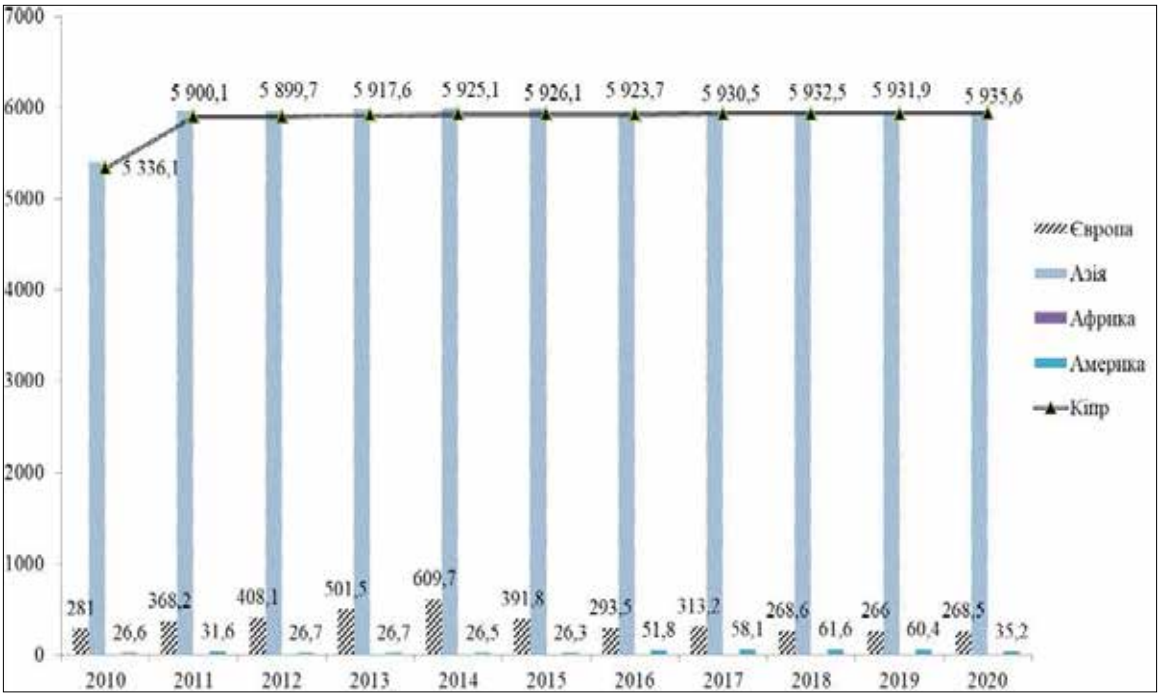

Рисунок 6 – Прямі інвестиції (акціонерний капітал) з України в економіці країн світу за 2010–2019 рр., млн дол. США.

Джерело: побудовано автором за даними [7]

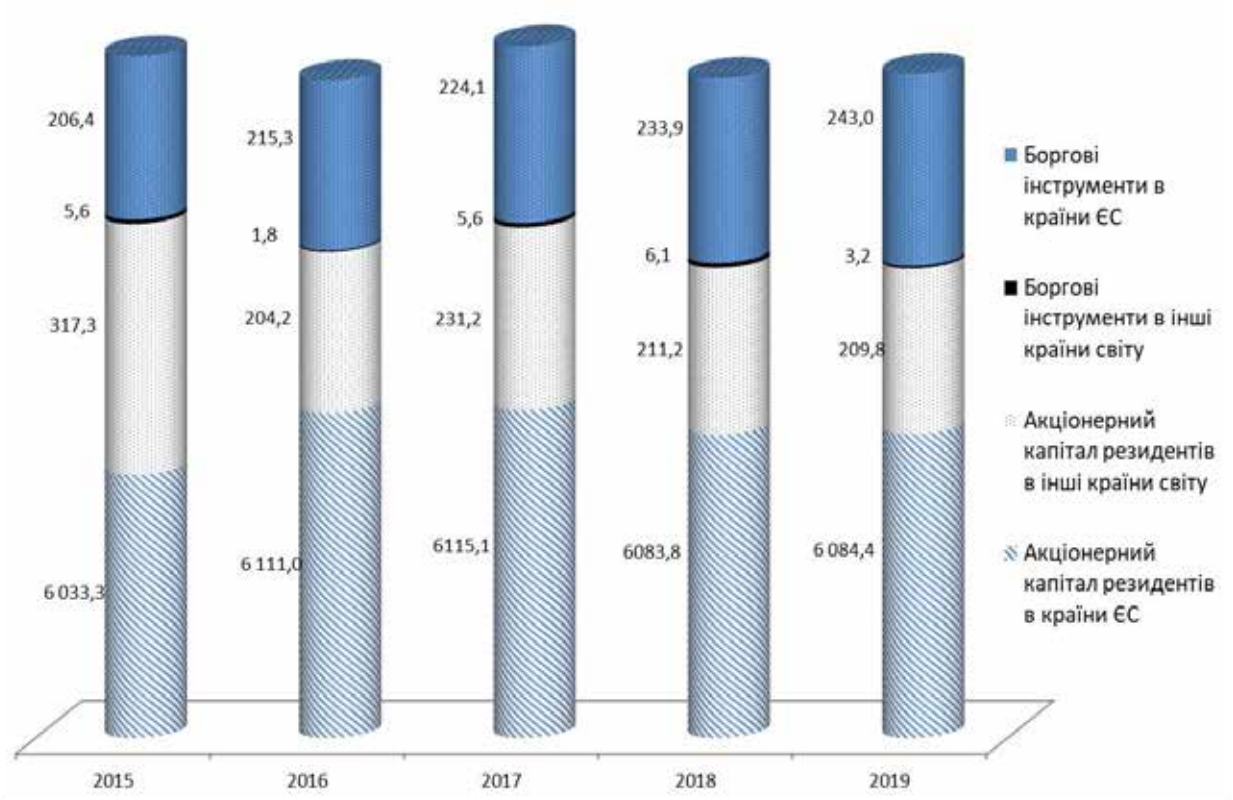

Рисунок 7 – Види прямих інвестицій з України (акціонерний капітал та боргові інструменти) в економіці країн світу, млн дол. США., за 2015–2019 рр.

Джерело: побудовано автором за даними [7]

Так, у 2015 р. боргові інструменти нерезидентів із країн ЄС становили 7171,5 млн дол. США, а у 2019 р. обсяги збільшилися на 292,3 млн дол. США та становлять 7463,8 млн дол. США.

Найбільшим інвестором економіки України незмінно є Кіпр. Водночас для України залишається єдиним напрямом інвестування акціонерного капіталу серед усіх економік світу теж Кіпр, на протязі 2010–2020 рр. (на початок року) обсяги інвестицій резидентів становили 5935,6 млн дол. США. (рис. 6). На другому місці пріоритетного напряму інвестування українського капіталу є Нідерланди у розмірі 8301,4 млн дол. США, а потім Німеччина із розміром залучення інвести-

Таблиця 1 – Динаміка змін в структурі прямого інвестування у промисловість України за 2010–2020 рр., %

Вид промисловості	Роки										
	2010	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Промисловість, всього	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	15,57	30,55	26,56	25,02	28,30	25,17	18,89	15,74	16,43	16,14	17,52
зміни		*14,97*	*-3,99*	*-1,54*	*3,29*	*-3,13*	*-6,28*	*-3,15*	*0,69*	*-0,28*	*1,37*
Переробна промисловість	83,17	68,28	71,63	71,54	67,89	70,84	76,13	77,83	75,87	77,03	74,24
зміни		*-14,90*	*3,35*	*-0,09*	*-3,65*	*2,94*	*5,29*	*1,70*	*-1,95*	*1,16*	*-2,79*
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	0,78	0,76	1,24	2,95	3,36	3,32	4,43	5,76	7,16	6,31	7,76
зміни		*-0,01*	*0,48*	*1,71*	*0,41*	*-0,04*	*1,11*	*1,33*	*1,40*	*-0,85*	*1,45*
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	0,48	0,41	0,58	0,50	0,45	0,67	0,56	0,68	0,54	0,51	0,48
зміни		-0,06	0,16	-0,08	-0,05	0,22	-0,11	0,12	-0,14	-0,03	*-0,03*

Джерело: розраховано автором за даними [7]

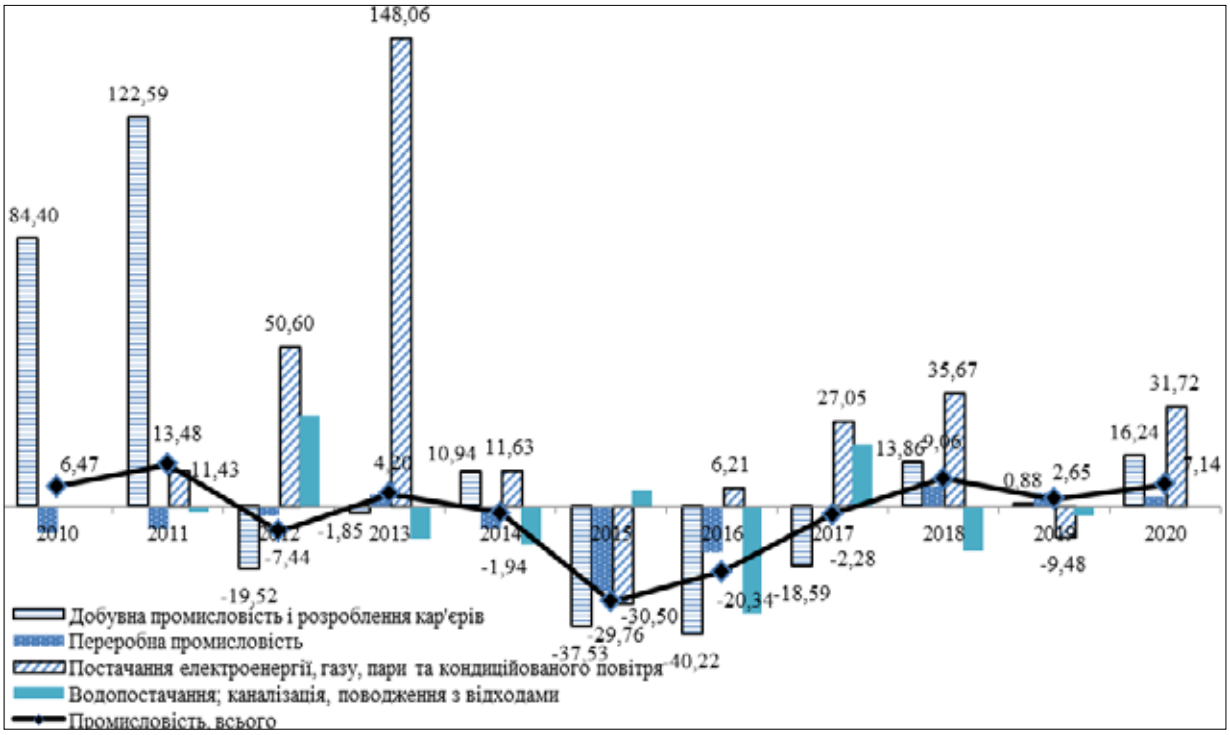

Рисунок 8 – Прирости динаміки обсягів прямих інвестицій в промисловості України за 2010–2020 рр., (на 01.01), %.

Джерело: розраховано та побудовано автором за даними [7]

цій 1843,1 млн дол. США. В ЄС обсяги інвестування значно менші, але все одно слід зазначити щорічний спад, тобто український капітал повертається до власників.

Загалом динаміка інвестування українського капіталу характеризується зниженням інвестиційної активності.

За видами прямих інвестицій з України в економіки країн світу збільшуються боргові зобов'язання в країни ЄС у формі фінансових боргових інструментів. Динаміка капіталу резидентів в країни ЄС у 2017 р. показала незначне збільшення, проте у 2019 р. відбувається зменшення майже до показників 2015 р. (рис. 7).

Український капітал у формі ПІІ повертається, що свідчить про необхідність фінансових ресурсів на батьківщині, крім цього можна припустити що існує певна недовіра та небажання працювати із українськими інвесторами.

Деталізований аналіз прямих інвестицій у вигляді акціонерного капіталу в економіці України в розмірі видів промислової діяльності за 2010–2019 рр. показав привабливість переробної промисловості для іноземного інвестора, так, у 2019 р. обсяг інвестицій становить 8609,3 млн дол. США.

У загальній сумі у промисловість 11595,9 млн дол. США., тобто 74,24 % в структурі інвестицій промисловості. Слід зазначити, що загальна динаміка прямого інвестування у промисловість України є нелінійною зі спадною характеристикою, у структурі прямого інвестування в Україну частка інвестування у промисловість становить 25,89 % у 2019 р. Щодо структури прямого інвестування у промисловість відзначається домінування переробної промисловості з погляду інвестиційної привабливості. Більш детально розглянемо у таблиці 1 зміни у структурі прямого інвестування у промисловість. Зміни в структурі прямого інвестування у промисловість України за 2010–2020 рр. зазначають посилення позицій добувної промисловості та постачання електроенергії за рахунок частки переробної промисловості. Так, частка інвестицій, залучених у переробну промисловість, у 2019 р. становила 77,03%, тим самим відновивши позиції на 1,16% у порівнянні з 2018 р.

У наступному році переробна промисловість станом на початок 2020 р. втратила потужність прямого інвестиційного потоку на 2,79% порівняно із 2019 р. Проте все одно її частка залишається на значному рівні серед інших видів промислової діяльності. Для іноземних інвесторів привабливішими залишаються інші види економічної діяльності України з більш високим рівнем рентабельності та швидким обігом капіталу: фінансова діяльність, операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям, а також торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку. Найбільший приріст обсягів прямих інвес-

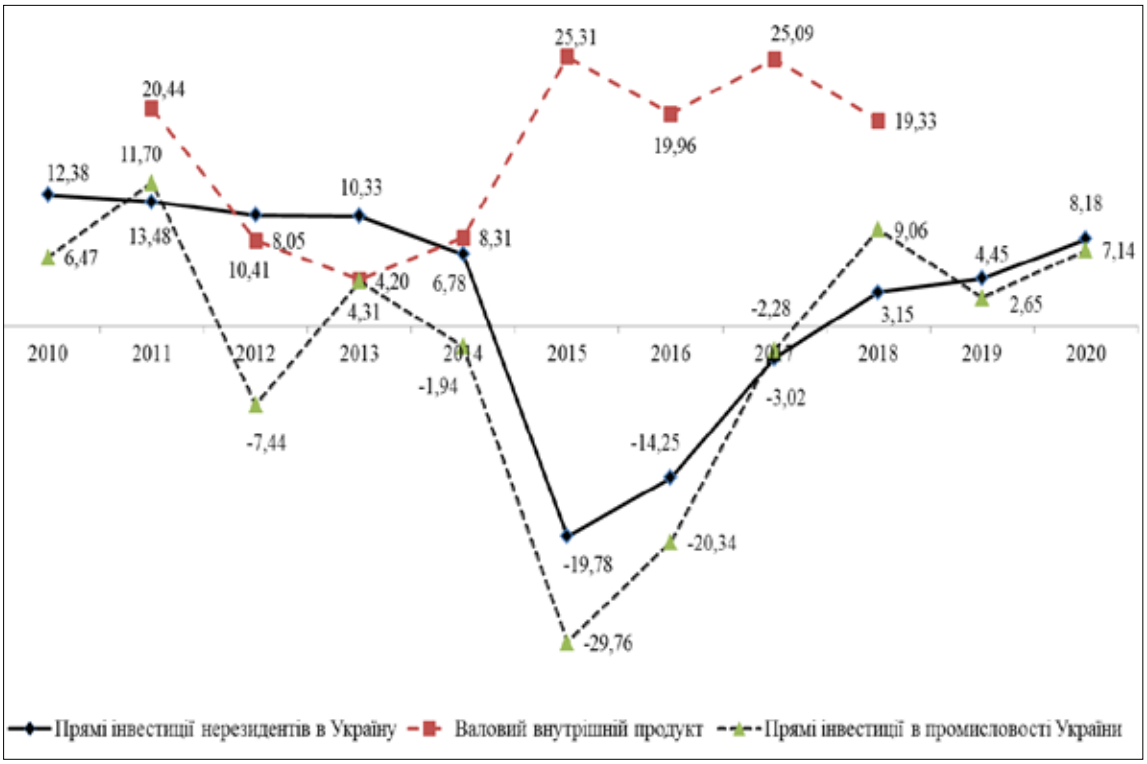
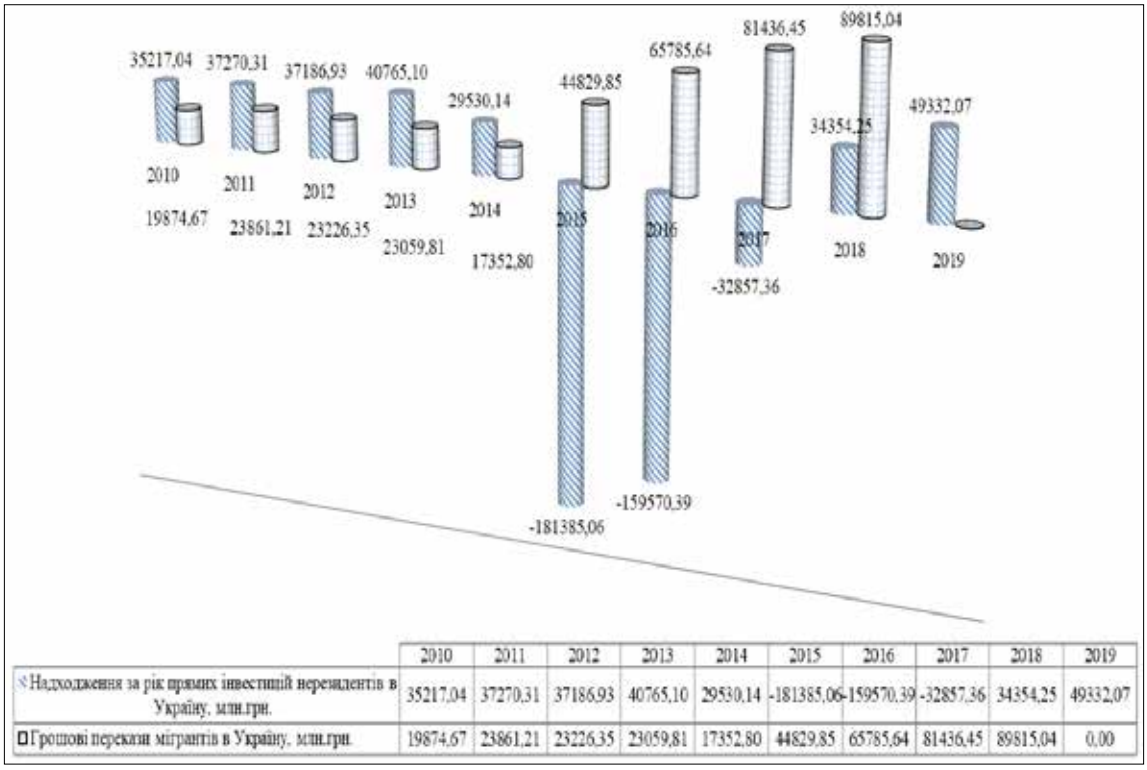

Рисунок 9 – Прирости динаміки обсягів прямих інвестицій в Україну, інвестицій у промисловість та ВВП за 2010–2020 рр. (на 01.01), %.

Джерело: розраховано та побудовано автором за даними [7]

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Надходження за рік прямих інвестицій нерезидентів в Україну, млн.грн.	35217,04	37270,31	37186,93	40765,10	29530,14	-181385,06	-159570,39	-32857,36	34354,25	49332,07
Грошові перекази мігрантів в Україну, млн.грн.	19874,67	23861,21	23226,35	23059,81	17352,80	44829,85	65785,64	81436,45	89815,04	0,00

Рисунок 10 – Динаміка надходжень грошових переказів мігрантів та надходжень за поточні роки прямих інвестицій нерезидентів в Україну, (млн грн.).

0* – немає даних.

Джерело: розраховано та побудовано автором за даними [7; 8]

тицій в структурі промисловості України у періоді 2010–2020 рр., відбувся у 2013 році у постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря у розмірі 148,06%, стрибкоподібним спадом динаміки відзначається добувна промисловість і розроблення кар'єрів: з 2011 р. 122,59% до 2012 р. – 1952%, такі зміни спричинили військові конфлікти на територіях, де локалізовані підприємства добувної промисловості, відбулося повернення інвестицій іноземним власникам (рис. 8).

Відповідно, стрибок інвестицій у вид промислової діяльності постачання електроенергії у 2013 р. є логічним та прогнозованим. Окреслюючи загальну тенденцію прямого інвестування, слід зазначити, що всі іноземні інвестори, які не схильні до характерних нам ризиків, пішли у 2013–2015 рр. Зараз накопичена сума прямих іноземних інвестицій становить всього лише 19,3% ВВП, тобто залишилися тільки абсолютно нееластичні до криз гіганти-інвестори. Еластичність прямих іноземних інвестицій, які вже знаходяться в Україні під час кризи, – мінімальна, оскільки продати великий бізнес та габаритні виробництва у кризу є неможливим.

Порівняння динамік прямого інвестування та ВВП країни зображено на рис. 9. Жодного логічного пояснення з огляду економічних законів, лише сухі математичні цифри приростів обсягів прямих інвестицій в Україну, інвестицій в промисловості та ВВП за 2010–2020 рр., які спонукають замислитися над впливом політичної сфери та розвитком економіки. В Україні вона просто нероздільна.

За нелінійної спадної динаміки приросту/спаду прямих інвестицій в Україну шалено зростає ВВП (у основних цінах) у розмірі 25,31% у 2015 р., у 2016 р. – 19,96%, у 2017 р. –25% за спаду прямого інвестування. Тобто інвестиції іноземний інвестор повертає собі, а все одно ВВП зростає.

Зміна влади та перерозподіл ланки державного управління внесли свої корективи. У 2018 р. продовжується інверсія, так, за приросту іноземних інвестицій у розмірі 3,15% в економіку України уповільнився ВВП на 19,33%. Крім зазначених змін політичних, слід виділити характерну рису України на міжнародній арені – мігранів та їхні грошові перекази. Саме вони є фінансовою «подушкою» громадян, а в масштабах країни мають відповідний вплив на економічну стабілізацію життєвого рівня населення.

На рис. 10. відображено порівняння динаміки надходжень грошових переказів мігрантів в Україну (у млн грн., відкоригованих на курс національної валюти) та надходжень за рік прямих інвестицій нерезидентів в Україну, млн грн (у млн грн., відкоригованих на курс національної валюти)

Щодо ВВП України динаміка цих показників має стати одним із пояснень послаблення турбулентного становища національної економіки, а особливо економічної стабілізації життєвого рівня населення.

Основними країнами-реципієнтами української робочої сили є Польща, Росія, Іспанія, Італія та інші країни. Після «перезавантаження» влади у 2014 році відбулося збільшення надходжень валюти від мігрантів у розмірі 44 829,85 млн грн. із приростом 2,25% шодо 2013 р. Це за стрімкої спадної динаміки повернення інвестиційних ресурсів нерезидентам-власникам. За умов світової пандемії COVID-19 відбуваються звільнення (як за власним бажанням, так і з економічних причин) українців-мігрантів, що має вплив на збільшення потоку повернення українських громадян на Батьківщину. Тому виникають стратегічні ризики у соціально-економічному становищі та ринку праці, враховуючи 8,7%-й (на початок 2020 р.) рівень безробіття в Україні.

Висновки. Отже, динаміка приростів ВВП та обсягів фінансового забезпечення інноваційного розвитку України не має прямого зв'язку. Це явище характеризується як емерджентна властивість, оскільки на прирости ВВП не впливає зменшення обсягів прямого інвестування та існують інші джерела фінансового забезпечення, такі як капітальні інвестицій українських підприємств у вигляді внутрішніх інвесторів. У контексті фінансової підтримки для соціально-економічного розвитку виступають мігранти, грошові перекази яких мають значний вплив на фінансову стабілізацію економічної сфери та забезпечують платоспроможність населення. Нині в умовах світової пандемії COVID-19 виникають фінансові та соціальні ризики, тому вкрай важливо забезпечити вільну трудову міграцію для попередження зубожіння та збільшення рівня бідності з розробленням механізму безпечного пересування. Такі складні питання потребують розумного вирішення та створення діалогу країни з урядами країн-реципієнтів української робочої сили.

Список використаних джерел:

1. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент. К.: Эльга. Ника центр, 2001. 448 с.

2. Войнаренко М.П., Джеджула В.В., Єпіфанова І.Ю. Моделювання процесу прийняття рішення щодо джерел фінансування інноваційної діяльності. *Економічний часопис – XXI.* 2016. No 160(7–8). С. 126–129. DOI: https://doi.org/10.21003/ea.V160-25 (дата звернення: 20.01.2020).

3. Гурочкіна В.В. Емерджентність – феномен складних економічних систем. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2019. № 6. С. 63–71. DOI: 10.31891/2307–5740-2019-276-6-63-71 URL: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/4397/3/4230_IR.pdf (дата звернення: 10.01.2020).

4. Гурочкіна В.В. Інноваційний потенціал підприємства: сутність та система захисту. *Економіка: реалії часу.* Науковий журнал. 2015. № 5 (21). С. 51–57. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrch_2015_5_10 (дата звернення: 20.12.2019).

5. Voynarenko, M., Varnalii, Z., Hurochkina, V. & Menchynska, O. (2019). Estimation of Innovative Business Processes of the Enterprises in Conditions of Emergence Economics. *6th International Conference on Strategies, Models and Technologies of Economic Systems Management (SMTESM 2019), Advances in Economics, Business and Management Research*, V. 95, 161–166. URL: https://www.atlantis-press.com/article/125917640. DOI: https://doi.org/10.2991/smtesm-19.2019.32 (дата звернення: 10.01.2020).

6. Економічна статистика / Економічна діяльність / Капітальні інвестиції URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ioz.htm(дата звернення: 30.03.2020).

7. Економічна статистика / Зовнішньоекономічна діяльність URL: http://www.ukrstat.gov.ua/ (дата звернення: 30.03.2020).

8. Особисті перекази, квитанції (Вор, у поточних дол. США) – Україна https://data.worldbank.org/indicator/BX.TRF.PWKR.CD?locations=UA (дата звернення: 30.03.2020).

References:

1. Blank Y.A. (2001). Ynvestytsyonnыi menedzhment. K.: Elha. Nyka tsentr.

2. Voinarenko, M.P., Dzhedzhula, V.V., Yepifanova, I.Yu. (2016). Modeliuvannia protsesu pryiniattia rishennia shchodo dzherel finansuvannia innovatsiinoi diialnosti. *Ekonomichnyi chasopys.* KhKhI, V. 160(7–8),126–129. Available at: https://doi.org/10.21003/ea.V160-25 (accessed 20 December 2019).

3. Hurochkina, V.V. (2019). Emerdzhentnist – fenomen skladnykh ekonomichnykh system. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky.* № 6, 63–71. Retried from: DOI: 10.31891/2307-5740-2019-276-6-63-71 URL: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/4397/3/4230_IR.pdf (accessed 10 January 2020).

4. Hurochkina, V.V. (2015). Innovatsiinyi potentsial pidpryiemstva: sutnist ta systema zakhystu. *Ekonomika: realii chasu. Naukovyi zhurnal.* № 5 (21), 51-57.Retried from: https://economics.opu.ua/files/archive/2015/No5/51.pdf (accessed 10 January 2020).

5. Voynarenko, M., Varnalii, Z., Hurochkina, V. & Menchynska, O. (2019). Estimation of Innovative Business Processes of the Enterprises in Conditions of Emergence Economics. *6th International Conference on Strategies, Models and Technologies of Economic Systems Management (SMTESM 2019), Advances in Economics, Business and Management Research*, V. 95, 161–166. URL: https://www.atlantis-press.com/article/125917640. Retried from: https://doi.org/10.2991/smtesm-19.2019.32 (accessed 10 January 2020).

6. Ekonomichna statystyka / Ekonomichna diialnist / Kapitalni investytsii URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ioz.htm (accessed 30 March 2020).

7. Ekonomichna statystyka / Zovnishnoekonomichna diialnist URL: http://www.ukrstat.gov.ua/(accessed 30 March 2020).

8. Osobysti perekazy, kvytantsii (Bor, u potochnykh dol. SShA) - Ukraina https://data.worldbank.org/indicator/BX.TRF.PWKR.CD?locations=UA (accessed 30 March 2020).

Hurochkina Viktoriya
University of the State Fiscal Service of Ukraine

INVESTMENT PROVISIONS OF INDUSTRIAL ENTERPRISE DEVELOPMENT IN EMERGENCE ECONOMY

The article analyzes the volume of capital investments in the economy of Ukraine, gives priority directions of capital investments in industry by its types. The dynamics of capital investments in mechanical engineering in the processing industry and direct investments in the form of share capital and debt financial instruments in the economy of Ukraine are analyzed and the directions of investment by types of industries are given. The largest investor countries and priority directions of investing in Ukraine are given. The role of the state and conducting an investment oriented policy for the purposes of industrial enterprises development are outlined. The volume of direct investment (equity and debt instruments) to and from Ukraine is analyzed. Changes in the structure of direct investment in the Ukrainian industry for 2010–2020 are analyzed. It is emphasized that by types of direct investments from Ukraine to the economies of the world, debt obligations to EU countries in the form of financial debt instruments are increasing. Graphs of the dynamics of migrants' remittances and receipts for the current years of non-resident direct investments in Ukraine have been drawn up in order to identify dependencies of indicators. The emergent manifestations of the functioning of the industry are highlighted. Compared to changes in the dynamics of FDI and GDP, the dynamics of remittances of migrants to Ukraine are identified and presented. It is noted that this phenomenon is characterized as an emergent property, since the GDP growth is not affected by the decrease in direct investment volumes, and there are other sources of financial support, such as capital investments of Ukrainian enterprises in the form of internal investors. In the context of financial support for socio-economic development, there are migrants whose remittances have a significant impact on the financial stabilization of the economic sphere. The correlation of changes in the dynamics of the performed analysis is described. It is noted that in the context of the global pandemic COVID-19 there are financial and social risks, so it is extremely important to ensure free labor migration to prevent impoverishment and increase poverty by developing a mechanism for safe movement.

Key words: *capital investment, foreign direct investment, migrant remittances, GDP, dynamics analysis, emergence, COVID-19, social and financial risks, emergent manifestations of industry functioning.*

JEL classification: G31.